

RETROBAMENTS

amb ulls de nen

Viatge a la recerca d'un paisatge físic i humà, lingüístic i personal

Jaume Salat Orteu

RETROBAMENTS *amb ulls de nen*

A la recerca d'un paisatge
físic i humà, lingüístic i personal

Jaume Salat Orteu

RETROBAMENTS *amb ulls de nen*

Jaume Salat Orteu

Primera edició: abril de 2026

© del text: Jaume Salat Orteu

Maquetació i tractament de les cobertes: Sir Gawain & Co a partir d'una idea de l'autor.

© 2026 Tushita edicions
www.tushitaedicions.com
info@tushitaedicions.com

Imprès a: Ulzama Digital
ISBN: 979-13-991531-7-0
Dipòsit legal: B 10100-2026
Thema: DNC, 1DSE-ES-JC, 2ADC, 3MP

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió a través de qualsevol mitjà, bé sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o d'altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

A Cal Fuster, una casa de colònies
de La Floresta de les Garrigues.

Al preàmbul, al primer apartat del pròleg i a la contraportada, *lo* i *los* desplacen el *i* i els en el paisatge lingüístic. No és cap caprici ni cap error: és un traç d'un parlar tossut i viu que resisteix enmig de segles de normatives i correccions.

He volgut preservar aquest tret també en els diàlegs de la gent d'abans i d'ara.

Així mateix, en els relats hi ressonen moltes *paraules d'aquella parla viva* com un gest de resistència i, alhora, un homenatge a una veu col·lectiva que massa sovint s'ha volgut arraconar.

Finalment, totes les *paraules escrites en una altra llengua* són visibles amb una tipografia diferent, per remarcar-ne la presència sense trencar la fluïdesa de la lectura.

ÍNDIX

PREÀMBUL	13
PRÒLEG. EXORDI:	15
Els primers contactes, uns esbossos.	
PRIMER RELAT.	
El cotxe de línia: Una avançada del progrés.	41
SEGON RELAT.	
Les normes no escrites: A taula i al llit, al primer crit.	
TERCER RELAT.	
Després de la migdiada: La imaginació és la força del joc.	61
QUART RELAT.	
El nen de les someres: Un cavaller sense castell.	127
CINQUÈ RELAT.	
L'escala de cargol, les lloses a terra i la mola d'esmolard:	
On les petjades deixaven empremta.	143
SISÈ RELAT.	
La tribu que viatjava amb tartanes.	165
SETÈ RELAT.	
La revetlla de Sant Joan: Un dia que esdevindria important.	179
VUITÈ RELAT.	
Segar i batre: Sobreviure en temps de penúries.	191
NOVÈ RELAT.	
La Festa Major.	207
DESÈ RELAT.	
El conte de la padrina: Moments de màgia, rostits i somriures.	233
ONZÈ RELAT.	
Els vells amics ara ja grans: Petits tresors inoblidables.	257
DOTZÈ RELAT.	
Dies de ràdio.	273
TRETZÈ RELAT.	
Retrobar-se.	291
EPÍLEG.	
Relació índex // reaccions redox.	321

*La infància és l'etapa de la vida
que acaba quan, per primera vegada,
mirem un toll com un obstacle i no
com una oportunitat*

KATTY WILLIAMS.

PREÀMBUL

Un dia, l'atzar em va convidar a un esdeveniment íntim. Un batec interior m'empenyia envers el retrobament amb uns paisatges estimats: *lo* retorn cap als indrets de la meva infantesa.

Des d'aleshores, a poc a poc, la memòria ha anat desvetllant allò que hi havia quedat adormit. Entre records i fragments d'imaginació, va anar prenent forma aquest llibre de relats: *Retrobaments amb ulls de nen*.

En alguns relats he evocat les particularitats d'un **retrobament amb lo paisatge físic**: bancals de cereals, vinyes, ametllers, oliveres, i escassos arbres fruiters —de fruita amb cor, amb pinyol. Vetllant *los* camps, com torres de guaita, les cabanes d'arc de volta i *los* marges de pedra seca que parlen d'identitat i d'esforç.

Ara, davant d'aquest paisatge sento un esglai que no sabia que hi era. Però aquell retrobament físic no podia desvincular-se dels rostres d'aquells que l'han habitat i l'habiten encara: ***lo paisatge humà***.

Abans era en negre i blanc, no pas per manca de color, sinó per excés de dol. Gent gran vestida de grisos, amb la veu agenollada i les paraules mesurades com *lo* pa, llüien l'esperit doblegat en silenci. Poquíssims s'atrevien a recompondre *lo* dol i cosir-se una nova pell, per por. Ara, hi trobo persones de colors vius, però batega una identitat ensinistrada en la servitud voluntària.

Endinsant-me en aquell paisatge humà, vaig sentir la crida d'un retrobament més subtil: ***lo paisatge lingüístic***. Moltes paraules no venien escrites en cap llibre ni diccionari; rodolaven per l'aire fins a l'orella d'un infant atent. Vivien en *lo* foc de la cuina, en *los* jocs, en *lo* carrer, treballant *los* trossos, i així es feia llengua d'arrel que, amb *lo* temps, va cisellar la meva essència.

Avui, he vist com aquell llenguatge s'ha aprimat. Manen llibres i veus lluminoses sense rostre, fet que ha empès moltes paraules pròpies a l'oblit, com vells trastos al fons de l'esgolfa de la memòria.

I enmig de tot plegat, em vaig descobrir caminant cap a un **retrobatment personal**. Rememorant, m'era dolç escodrinyar la infància d'aquell nen càndid i murri, de mirada inquieta i esperit curiós, embolcallat pels gestos tendres dels padrins i les rialles d'uns amics que encara conservo dins meu.

Escriure aquest llibre ha sigut un regal personal. Gràcies a la llibertat que he concedit a dits i veu, dictats pel cor, vull compartir-lo amb *lo món* abans que s'esfumi com la boira del matí, com un murmuri que brolla de dins.

És també un viatge de retorn als anys que dormien dins la capsa de l'oblit. Potser, en alguns records, hi ha més imaginació que no pas memòria. Potser he volgut que sigui millor *aixines*.

He intentat descobrir, des del jo que sóc ara, les aventures del nen que vaig ser entre *los cinc* i *los deu* anys, abans que se'n tornin cendra.

PRÒLEG

EXORDI: AMB ELS PRIMERS CONTACTES, UNS ESBOSOS.

*La vida no és allò que un viu,
sinó el que recorda i com ho
recorda per contar-ho.*

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

1

És un dia radiant, amb un cel blau intens i sense ni un sol núvol. La trobada inesperada d'ahir m'ha portat de nou a aquest indret tan carregat de records. Contemplar *los* vastos camps de conreu, trepitjats tantes vegades pels meus peus infantils, m'emociona profundament.

Afedemón, no m'esperava que aquell retrobament em trasbalsés tant... i això només feia que començar.

Què em descobriran les mirades? On em duran *los* batecs i *los* passos? No ho sé. Em deixo endur, amb *los* sentits desperts i *lo* cor obert, com qui torna a casa sense saber quines portes trobarà obertes.

I, de sobte, *los* éssers estimats van tornar. *Los* sentits es van omplir de presències: feia més de cinquanta anys que no afinava l'oïda per sentir les seves veus, ni que *los* ulls se m'embriaguessin de les seves formes i colors. *Lo* nas, desvetllat, enregistrava de nou l'aroma dels arbustos i dels camps sembrats.

Llavors ho vaig comprendre: no era jo qui tornava al paisatge, era *lo* paisatge qui tornava a mi.

Tot plegat em va colpir.

Uns camps lluien rossejats de blat; d'altres, més escassos, brillaven amb *lo* pàl·lid reflex de l'ordi i la civada.

Un vent suau feia gronxar les tiges, com si la terra respirés.

En altres indrets, *lo* paisatge mostrava *auliveres* i *aumellers*, algun garrofer vell i vinyes solitàries. Tot sota un sol abrivat que queia vertical, sense pietat.

A la calor abrasadora s'hi afegia la cigala, amb la seva cançó obstinada, i un murmuri secret de la natura que m'arrossegava cap als records: somriures ingènus d'un temps en què tot era joc i descoberta.

Em vaig aturar davant d'un lllindar de pedra, sostingut per brancals gastats, amb una inscripció gairebé esborrada: Any 1905. Era *lo* vestigi d'una cabana d'arc de volta mig enrunada.

Aquell lllindar, testimoni mut de les feines del camp, em recordava que cada pedra porta l'empremta —humil i silenciosa— d'una història viscuda. De camí, n'havia vist d'altres, condemnades a caure; murs a mitja alçada que un dia havien estat aixopluc i ara només eren runa entre *atmellers* i oliveres.

I vaig sentir una estima fonda per aquelles construccions que encara resisteixen, dretes sota *lo* sol, al cor d'un paisatge que s'esmicola a poc a poc.

Just damunt del lllindar, mentre sentia *lo* vol d'una oreneta de cua blanca, la mirada es va retrobar amb *los* murs de pedra seca: *los* marges.

Envellits pel pas dels anys, semblaven vestigis d'una altra època. Fets a mà, sostenien la terra i en marcaven *los* límits. Avui molts romanen coberts d'esbarzers impenetrables.

I, de sobte, em vaig veure un estiu llunyà, collint entre aquelles bardisses punxants. Les espines m'esgarrapaven mans, braços i cames; la sang rajava en fils prims mentre m'arrencava *los* agullons amb presses. I tanmateix, amb *los*

dits encara tenyits de morat, després de posar saliva a les ferides, tornava a córrer pels *trossos*, saltant marges com si fossin muralles d'un regne inventat.

Aleshores no ho sabia, però aquells jocs m'enfortien les cames i m'unien a una herència que avui s'esmicola amb *lo* pas del temps i l'abandonament del camp.

Avui m'adono que marges i cabanes es desfan lentament, sense mans que *los* mantinguin vius. Cada pedra que cau arrossega un tros de memòria.

Si es perden aquests vestigis, també s'esborra part de l'encís del paisatge i de la identitat de la gent que l'habita.

Dret damunt del lllindar, no deixo de repetir-me cap endins que la mirada és *lo* llenguatge més fidel de la memòria.

I contemplo tot l'entorn amb *lo* cor embadalit.

Les imatges brollen sense descans, com traços subtils sobre *lo* teixit de la memòria. Són records de llocs preeminentes, plens de guirigalls d'uns braus guerrers xisclant salvatgement. A vegades preniem *lo* paper d'homes de l'oest; altres, érem indis, pirates, gàngsters o vikings.

Em commoc. I, profundament emocionat, afloren més imatges. Són històries d'aquelles construccions de quatre parets i un sostre, tan pròpies de les terres de secà: les cabanes. Moltes servien de lloc de trobada amb *los* amics, escenaris on inventàvem jocs sense límits.

De vegades jugàvem a les terres i a la cabana del pare de *lo* Joan; d'altres, a la del tiet Josep de cal Jan o *lo* amo ens era desconegut. En una d'elles hi havia una figuera gegant, brancatge espès però fràgil, que em temptava amb la *seua* fruita. Hi pujava i baixava com Tarzan. La temptació d'assaborir les dolces figues blanques em convertia en l'amic inseparable de la mona Chita.

La figuera feia ombra a tota una cabana. Alguns amics s'hi atrevien a entrar amb llanterna, mentre altres s'aturaven, espantats per escarabats, *tararanyes* o *buricecs*. Alguns fins i tot patien petits atacs de por davant colònies de termites

a la porta o escarabats negres rondant pel terra en aquell autèntic complex turístic de bitxos.

Encara se'm trenca *lo* cor de recordar com la padrina, en sortir de casa i veure que *lo* cel amenaçava descarregar la seva fúria en forma de ruixats, deia amb to de preocupació:

—*Si us enxampa una tempesta, no us poseu sota d'un arbre. Amagueu-vos dins d'una cabana.*

—*Sí, padrina.*

—*A veure com portes les cames i los ginolls, avui. Vigila on entrepuses!*

Li feia un petó suau a la galta i li deia:

—*Adeu, padrina!*

—*I no feu maldats!*

Mai és massa tard per agrair-li tot *lo* que va ser per mi.

Estimada padrina Sisca,

Gràcies per cada mirada, per cada paraula plena de tendresa. Per ensenyar-me, sense lliçons, que per aconseguir qualsevol cosa cal lluitar; i que, si a la primera no ho aconseguia, calia tornar-ho a intentar tantes vegades com fes falta. Aquella veu teva era llavor de coratge i encara avui m'empeny endavant.

Et dec també l'exemple de perseverança, serenor i humilitat, pel teu cor que mai no es rendia. Posant en pràctica aquests valors, vas ser una educadora insubstituïble, tot i no tenir la vocació de mestra. Gràcies per ser lo pal de paller de la família de cal Fuster, per aixecar-te sempre amb silenci i amor, malgrat les desgràcies que et van colpejar de prop.

Què hauria estat de lo Gironí Salat sense la Sisca Safont?

Què hauria estat de tots los vostres fills i nets, sense aquella calma serena que sabies posar al món?

Encara que aleshores no n'era conscient, avui entenc que la pèrdua d'un fill i la llunyania d'un altre t'ensenyaren a perdre,

i que de la ruptura en vas extreure la lliçó més valuosa: que la mort és mestra de vida, i la llunyania, mestra d'enyorança. Vas aprendre a donar sense mesura, a construir ponts d'estimació cap als nets, sense que ens adonéssim de cap ombra de tristor. Només amb l'amor diari i pacient es pot aconseguir això.

T'agraeixo les lliçons que em vas ensenyar entre plantes i fulles, sense llibres ni pissarres, a estimar, respectar i conèixer la natura. Aquell hort era la teva aula verda, i encara avui m'ajuda a cuidar lo meu, amb tu present en cada gest. Recordo quan deies: "Si lo cel no plora, la terra no riu amb flors." Doncs jo et dic avui... que com més passos fa l'home cap endavant, menys plora lo cel. I que he de fer plorar la regadora per tenir lo terra florit.

Gràcies per les estones compartides amb los contes i les endevinalles, pels teus renecs quan feia maldats i per la cura que posaves en tot: "Tinguis paraconte amb los cotxes!" Mai no oblidaré aquell amor que em feia sentir segur i estimat.

Gràcies, padrina. No només per allò que em vas ensenyar, sinó pel que em vas fer sentir. Sempre tinc present la teva mirada, la teva veu i la teva memòria profunda com un pou sense fons, plena d'històries i saviesa. Vas donar-ho tot, amb amor, sense demanar res a canvi. I encara avui, vull que sàpigues una cosa: no vas passar de manera anònima per la vida de molta gent que, fins i tot després de tu, continua estimant-te.

Lo teu net, que no t'oblida mai,

Lo Jaume

P. D. Estic segur que avui series una estrella de les xarxes socials amb les teves receptes i la tècnica pacient de cuinar a foc lent. "Plats per sucra-hi pa" seria un nom preciós per lo teu blog. I no tinc cap dubte que la teva truita de samfaina tindria milions de "m'agrada".

I em ve a la memòria, capriciosa com un núvol d'estiu que es desplaça sense rumb, aquelles corredisses eixelebrades, a tota pressa, amb *los* amics, cap a l'aixopluc d'una construcció de pedra amb arc de volta.

Allà dins, com feia *lo* pagès amb la seva mula, somera o *lo* ruc, ens hi refugiàvem de les urpes del mal temps, esperant que *lo* cel es calmés.

Però, quan *lo* firmament s'enfosquia amb dramatisme i esclatava la *tormenta*, observàvem des de dins aquelles bromes negres que s'arrossegaven pel paisatge. Sovint pensàvem que allò no pintava gens bé i que ens hi quedaríem hores, atrinxerats.

Un dia, recordo que un llampec va esberlar l'aire i la seva guspira va travessar l'entrada de la cabana. Un instant després, un tro ferotge va fer tremolar les parets, *lo* terra... i se'm va arronsar *lo melic*.

Una altra vegada, mentre la pedregada s'esclafava sobre *lo* sostre i *los* llampecs s'empaitaven en un ball salvatge, vam témer que no en sortiríem fins l'endemà. I llavors, començava a coure dins nostre una angúnia amarga. Sabíem que les nostres famílies, desconcertades per la nostra absència a l'hora de sopar, sortirien a cercar-nos sense saber per on començar.

Però *lo* que ens feia més por era sentir *los* trons d'elles, molt més que *los* de la tempesta. Calia fer alguna cosa. Algú, valent, hauria de fer d'heroi.

I aleshores, un de *naltros* va proposar que fos la sort —o la dissort— qui decidís. Com *los* personatges de Los tres mosqueteros, vam cridar a una veu:

—*¡Uno para todos, todos para uno!*

Vam triar cinc branques d'un feix d'olivera, i una la vam escurçar. Les vam amagar sota les mans d'un de la colla, i cadascú, a l'atzar, n'agafava una. *Lo* pal curt, *lo* de la fortuna dubtosa, tocà a *lo* Benido.

Però, com si *lo* cel se'n penedís de sobte, la natura va

canviar d'humor. *Los* trons es van espaiar, *lo* cel es va anar aclarint, i la tempesta va recular com una bèstia cansada. Ja no calia cap heroïcitat.

Tornàvem cap a casa, respirant l'aire net i humit. Seguïem *lo* rastre de les rodes d'un carro pel fangar encara viu, i al cel hi onejava una bufanda de set colors. A poc a poc, *lo* capvespre tenyia l'horitzó d'un vermell calmat. Un últim llampec il·luminà *lo* camí fangós i, a la llunyania, es va dibuixar la silueta de *lo* castell. Un núvol fosc tornava a enfosquir la ruta, però ja sabíem que, tirant recte, arribaríem.

Tots anàvem bruts, molls de cap a peus, caminant l'un darrere l'altre, com una processó d'erugues enfangades. A mesura que ens *acostàvem* al poble, la por als trons de pares i padrins anava creixent.

—*De segur que ens caurà una bona renyada.*

—*A més d'un li tocarà una surra al cul... amb marca d'espardenya inclosa.*

—*Jo no sortiré a jugar fins que passi una setmana. Ja ho veig a venir.*

Quan vaig arribar a casa, amb la roba feta una crosta de fang, vaig anar directe al cossi ple d'aigua. La padrina murmurava renecs com trons llunyans mentre m'ensabonava amb una pastilla de sabó casolà —feia olor d'oli fregit—, d'aquelles que ella mateixa bullia al perol i també feia servir als safareigs.

Si he de ser sincer, en aquell moment tenia por que m'atonyinés amb la pala de fusta, com feia amb la roba bruta que no acabava de quedar neta ni a la tercera esbandida.

Però no ho va fer. Va començar a ensabonar-me el cos. Ho feia amb tanta força que més aviat semblava que llustrava sabates que no pas que netejava un nét. Devia estar rendida de tant tragar i, per acabar-ho d'adobar, aquell dia es trobava davant un nyicris tot empastifat, que li do-

nava més feina que un arròs que no vol quedar ni solt ni pres.

Pobra padrina: tot era fer, tot era cuidar, tot era estimar.

Mentre l'olor d'aquell sabó d'oli em pujava al nas, una altra flaire, més dolça i afruitada, es va barrejar amb l'aire calent d'una nit d'estiu: *lo* fregit d'un peixet que es mossegava la cua. Amb *lo* pap buit, aquella olor em va fer venir una fam de llop.

—*Gironí! Treu lo peix de la paella!* —va dir, amb veu de tempesta.

Em va eixugar *lo* cap i *lo* cos amb una tovallola aspra i, mentre m'observava de reüll, va deixar anar un sospir mig renec, mig carícia.

I afegí, amb to definitiu:

—*Després de sopar, a dormir! I ja veurem si demà surts al carrer a jugar.*

La padrina, menuda però valenta, quan es feia gran de geni, feia esgarriar més que un tro darrere un altre.

Ara ho sé: la justícia de la padrina no es dictava amb cops, sinó amb silencis i gestos que, amb *los* anys, vaig entendre —sense que calgués cap paraula. A les seves mans hi cabia més tendresa que severitat.

2

Continuo dret, damunt del llindar de pedra, mirant els camps daurats. Tot i així, el que més hi veig són molts camps estèrils, conreats de soledat. I, sobretot, de silenci humà.

Com a so de fons, sento el zumzeig d'unes abelles infatigables, que baten les ales mentre xuclen el nèctar d'uns arbustos aromàtics que formen part inseparable del paisatge, de la cultura i de la gastronomia d'aquest indret: el romaní i el *timó*.

Penso que els paisatges ens ajuden molt a ser com som. Ens esculpeixen. Ens dissenyen.

I així, mentre els contemplo, m'adono que en formo part.

De sobte, bocabadat sota un sol que encega, embolcallat per emocions que esquitxen els sentits, m'evadeixo cap a un altre lloc, com l'aire subtil que s'esmuny per una esquerda.

Veig un ramat de *corders* que pasturen, deixant un rastre de *conguitos* damunt la terra. L'únic so que s'hi escolta és el dring de les esquelles que porten els mascles.

Estic envoltat d'un espai on es respira tranquil·litat i pau per reflexionar. I això mateix deu fer el pastor: dret, amb la seva gaiata, vigilant que els gossos controlin el ramat.

I sense que les gramínies estiguin tallades, ja em retrobo amb la flaire de blat segat. Entre les aromes, s'hi barreja una al·lusió densa a fenc trossejat.

I m'adono que els records em fan una mala passada: m'enganyen jugant amb els sentits, i ara confonc realitats d'avui amb memòries d'ahir.

Tots tenim una magdalena de Proust que, a través d'una olor o un gust, ens porta, de sobte i des de l'oblit, el record d'un lloc o d'un moment.

Per a mi, és la flaire d'eucaliptus que ara *ensumo*, aquí plantat, la que em fa reviure el bàlsam que em fregaven al pit, a l'esquena i al coll per alleujar la tos i els símptomes dels *encostipats*: aquell Vicks VapoRub de les nits d'hivern.

Allà dret com una estàtua, li faig la primera mossegada a una magdalena casolana que la dona de l'hostal m'ha donat. És farcida de panses i nous.

—Tingui, perquè faci un mos al migdia i mati la gana —m'havia dit.

Quan la mossego, l'olor m'envaeix i em fa reviure, involuntàriament, aquelles magdalenes de la padrina, que sucava amb delit a la llet condensada La Lechera.

S'encén la llar dels records, i em veig de nou a la cuina, al menjador, a l'escala de cargol o pel carrer, amb una magdalena a una mà i, a l'altra, un tros de xocolata a la pedra, d'olor intensa i sabor inolvidable.

3

A bans, en els *istius*, hi havia molts dies com aquest: de cel clar, calor eixuta i una sequedat persistent. Dies d'espantar mosques empipadores, mosquits implacables i algunes *avespes* tafaneres. Dies de perseguir *sangartilles* entre les pedres i, amb un gest ràpid i maldestre, intentar acaronar-ne la pell freda i vibrant.

Feia tants anys que no en tocava cap... I com m'ha costat enxampar-ne una! Aquest cop, però, no li tallo la cua.

També aleshores hi havia creences enganyses. M'havien dit que, si tallaves la cua a una sargantana, li tornava a créixer. I que, a més, de la cua escapçada en naixia una altra de sencera.

Un dia d'aquells estius, allà al carrer polsós, estava mirant un d'aquests saures diminuts. No recordo ben bé com va anar, però el cas és que, de sobte, el vaig veure fugir sense cua, buscant refugi en una esquerdada entre dues pedres mal encaixades.

Mentrestant, jo em vaig quedar mirant la cua, que es retorçava sola, com si encara tingués vida pròpia.

Vaig esperar que hi brollés un cos i, com que anava passant el temps i no sortia res, la vaig posar dins una capsa de cartró de sabates i la vaig guardar, esperançat, fins l'endemà.

Al matí, em vaig aixecar del llit com un coet acabat d'encendre i corrent vaig obrir la capsa... i allà només hi havia una cua immòbil, resseca, i la decepció d'haver estat víctima d'una mentida amb aparença de veritat.

I, com en aquells dies d'antany, avui, que m'envaeix l'enyor dels estius de la infantesa, també escolto l'estrèpit de les *cigarretes* mentre em vaig coent a foc lent, quiet, mirant cap aquí i cap allà, deixant que el temps passi.

Però, què cerquen —i què troben— els meus ulls en aquells camps, molts d'ells ja convertits en terra erma? És evident: l'èxode de les feines rurals. La manca de relleu generacional ha deixat la terra òrfena de mans, les cabanes en ruïna, i els marges de pedra seca esllavissats i oblidats.

Quan revivo aquells temps, em torna al pensament el món dels grans d'abans, tan aferrats a la terra, però també sotmesos a la seva llei. La terra els donava vida, però també els demanava l'esquena i la suor. I sovint, quan parlaven, repetien la mateixa frase: que, durant la guerra i els anys que van venir després, la gana es passejava per totes les cases.

I malgrat tot, aleshores, els camps conreats donaven. I donaven bé. N'hi havia prou per sobreviure, i, si se tenia *esme*, fins i tot per respirar una mica més tranquils.

Tothom tenia el seu trosset de terra: l'hort, amb els cristalls ben alineats, tots del mateix gruix i com si fossin fets a mida. Era una necessitat vital tenir un rebost a cel obert, ple de vida.

Hi creixien enciams frondosos, sense flor ni aroma, de fulles cruixents; carabassones guarnides amb flors immenses; espinacs que desfilaven en silenci, orgullosos del seu verd sense maquillatge. I entre les canyes, les reines de l'hort: les desendreçades tomaqueres. A prop, les mongeteres i les pesoleres verdoses s'enfilaven amb tenacitat, com si volguessin gratar el cel.

Recordo dels horts —com de les sabates enllustrades dels homes els diumenges— que feien goig.

—*Jaume, estira fort.*

I arrancava les cebes, les pastanagues, els alls...

—*Puc agafar l'aixada?*

I afluoraven les *trunfes*, una rere l'altra.

—*Padrina! Agafo aquest?*

—*No, aquest no, que encara no està a punt. Ara vinc i t'explico com saber si un meló és madur o encara és verd.*

—*I la síndria?*

Encara avui recordo aquelles lliçons que, per als melons i les síndries d'ara, serveixen de ben poc. O de res.

Les imatges se superposen. Algunes són borroses, difuses; d'altres, nítides com el reflex d'un record que s'ha resistit al pas del temps. Una d'aquestes, especialment viva, em recorda que, aleshores, gairebé tothom tenia un corral: amb gallines, pollastres, galls i conills. Pocs, engreixaven un porc.

Ara, passejant nostàlgic pels camins de la memòria, tinc la impressió que tot això ha desaparegut. Potser queden molt pocs padrins resistents —alguns, potser, vells companys de la meva infantesa— que encara n'han mantingut l'activitat.

Només tres vegades he sentit cantar un gall. Cap escataineig, cap cloqueig m'ha arribat a l'orella. Com si la vida dels corrals s'hagués dissolt dins la boira dels anys.

I encara un altre record em colpeja. Una imatge imprevista, molt definida: el rebost de casa.

Allà no hi faltaven els pots de vidre plens de conserva de tomàquet ni els de préssec en almívar, de collita pròpia. Al costat, pots de *samfaina*, fidels a una recepta d'algun avantpassat, convivien amb pots de melmelades fetes a mà.

També hi havia olles d'argila plenes d'olives adobades —verdes i negres mortes—, amanides amb herbes i secrets que només sabien les dones de casa. En un prestatge proper, descansaven pots de vidre amb ametlles torrades. I més amunt, ramellets de tomàquets penjats —de carn vermella i pell molt prima— esperaven pacientment el fred de l'hivern per sucari-hi el pa.

Al costat, enfilalls d'alls, de *safranories* i de cebes per a un bon estofat de vedella. I les fulles de llorer, arrencades de l'arbre esplendorós que regnava a l'hort.

Al petit celler, les botes de vi negre, blanc i dolç feien olor de silenci antic. I a prop, les ampolles de ratafia, mistela i vi ranci, ben tapades, reposaven com tresors d'un altre temps.

4

Continuo plantat, mirant un paisatge que ja no és ben bé el que guardava la memòria. I, tanmateix, reviu en mi la llum d'aquells estius plens de records.

Un immens espai de silenci s'estén davant meu, i m'hi veig, nen, corrent amunt i avall, aixafant terrossos, mentre faig voleiar fletxes amb l'arc, esperant, qui sap si per atzar, tocar algun pardal en vol. Penso en aquells dies, i ara, que veig la terra més erma que conreada, no puc treure'm del cap totes les vides trasbalsades, tots els somnis esmicolats per una guerra.

Una guerra que, als ulls d'un nen, no s'explicava amb paraules ni llibres d'història, sinó amb imatges vives: els vestits negres de les dones, fidels al dol per marits o fills morts; o les franges fosques a les mànigues de camises i americanes dels homes, com cicatrius visibles d'un temps ferit.

Veig un home gran caminant per la carretera. L'acompanya un gos.

El meu cap, sempre atent, converteix tot el que veu en una excusa per remenar calaixos de records: imatges de tota mena, especialment les empremtes de la gent gran que solia passar pel taller del padrí.

La més viva de totes és la del senyor Pasqual, que destacava entre els altres padrins per un floc de cabells en espiral, immaculadament blancs, i per la presència constant del seu gos, Plató.

Havia sentit dir que el senyor Pasqual havia estat mes-

tre en un altre poble durant la República i que, després de la guerra, va passar un temps a la presó. Quan em veia —ja fos jugant o assegut al carrer— em donava un caramelet negre per llepar, en forma de rombe, amb gust de regalès-sia, menta i eucaliptus. A la capsa hi deia: *Pastillas Juanola. Contra la tos, aclaran la voz y refrescan la boca.*

Un dia, en entrar al taller, aquell home afable —que caminava com si els peus li flotessin—, després de donar-me'n una i encoratjar-me a *llegir*, em va dir unes paraules que van reforçar el meu desig de conèixer més històries de personatges estranys en terres llunyanes:

—*Lo llibre és lo tesor més gran que los pirates de La isla del tesoro no han descobert ni descobriran mai. No deixis mai de descobrir-ne de nous.*

Aquelles paraules, tan senzilles i tan fondes, no s'han esvaït mai amb el temps.

Després d'agrir-li el detall, vaig tornar a seure en un esglaó, capbussat en les aventures de Jim Hawkins i del pirata John Silver, sense acabar d'entendre del tot què havia volgut dir aquell home que havia conegut la presó.

Ell, mentrestant, es dirigí cap als grans, i la primera frase que va dir al padrí i als seus amics fou:

—*El hambre es el primero de los conocimientos: tener hambre es la primera cosa que se aprende.*

(De més gran vaig saber que aquelles paraules eren d'un poeta anomenat Miguel Hernández.)

—*I lo segon que s'aprèn és a queixar-se quan continua la gana* —li digué algú, amb una veu tenyida d'un regust amarg.

—*Però què vols? Si exigim, ja saps com acaba això* —va deixar anar un altre amb la mirada d'aquells que han après a guardar paraules dins la gola.

De tant parar l'orella a les converses de la gent gran, vaig acabar entenent —encara que fos només un nen— què s'amagava darrere d'aquella guerra que ells anomenaven

—amb un dolor que no s'esborrava de les seves cares—
“civil”. Era com llegir les aventures de la Segunda Guerra Mundial als còmics de Hazañas Bélicas, però aquí els noms eren altres: la batalla de l'Ebre, el bombardeig de Gernika, la quinta del biberó...

No hi havia russos, americans, anglesos ni alemanys... Només “los nacionals” i “los roixos”. I, com en els arguments de les pel·lícules, sempre hi havia dos bàndols: els bons i els dolents.

Però una pregunta em rosegava per dins, especialment després d'escoltar els perdedors —així s'anomenaven el padrí i els seus amics: Com podia ser que els bons haguessin perdut la guerra, si als tebeos i a les pel·lícules sempre són ells els qui guanyen?

Sovint, enmig d'aquelles converses, alguns acabaven etzibant:

—*No diguis res, i calla!*

—*No xerris tant!*

—*No vagis a queixar-te!*

A més de les piles de taulons i eines, sentia que, en aquell taller, també hi planava una pila invisible: l'esperit de la por. El nen que era jo, encara que atrevit, ja n'havia sentit l'alè en algun joc.

—*Callar, marxar o presó... No tenim més opcions* —un d'ells ho repetia molt sovint.

I, en acabar de parlar, es tocava la cinta negra de la màniga, com si fos una clau de pas per al silenci. Després, agafava el càntir i feia un glop llarg pel broc gros. Semblava que volgués empassar-se el nus que li feia nosa a la gola. Se n'anava d'*esquitllèbit*, amb la quietud de qui ja ho ha dit tot.

Altres vegades, les converses giraven al voltant dels fills que havien marxat del poble, a treballar fora o a fer les Amèriques.

—*Com li va a l'Eliseu?*

—*Està la mar de bé...*

De petit, quan sentia parlar d'Amèrica, jo només coneixia els indis, els cowboys i els gàngsters amb metralleta.

Em preguntava com s'ho farien aquells del poble si els tocava enfrontar-se a tot allò que jo veia a les pel·lícules: Perdrien la cabellera si topaven amb els indis? Travessarien deserts plens de cactus en forma de canelobre, perseguits per bandits? Acabarien, sense voler, al bell mig d'un tiroteig entre pistoles i metralletes, mentre les caixes d'alcohol esclataven i el líquid s'escampava per terra?

5

Aturat, miro al meu voltant i penso en tot allò que s'havia d'aprendre en aquells anys en què la queixa no només era mal vista, sinó que estava prohibida. I, més enllà de callar i evitar tot allò que pogués molestar, calia adaptar-se —com deien els vençuts— als nous temps que marcaven els vencedors: el rector, les autoritats civils i la Guàrdia Civil, amb aquell *Todo por la Patria* que encara penja avui damunt les portes de la caserna.

Però no tothom vivia del camp. Els homes joves començaven a buscar-se la vida d'una altra manera: aprenien oficis i marxaven. L'emigració va anar buidant el poble, i així es van reduir els efectius productius. El meu pare va ser un d'aquells. Un dels seus amics ja se n'havia anat abans, a treballar entre cigonyals, pistons i bieles. Va deixar el carro, les aixades, les tisoires d'esporgar, i es va vendre la mula.

Les dones, mentrestant, continuaven fent les feines de sempre i portant el pes de la casa. Les més joves aprenien a cosir i, amb els arranjaments que feien a les veïnes, ajudaven a l'economia domèstica o s'anaven preparant el dot.

—*Com que la gana fa fer coses* —deia la padrina—, *a molts, treballant al camp, se'ls ha fet lo llom aplanat. Tu, Jaume,*

estudia i aprèn un ofici, com ton pare. Així podràs escollir què vols fer i caminar dret.

Li tenia molta confiança. I encara més respecte. Quan una persona és un exemple d'un amor incondicional i sense límits, ja n'hi ha prou per creure-hi, no?

6

Continuen apareixent davant meu, com visions fugitives, històries que es despleguen dins del meu cap a una velocitat vertiginosa. D'algunes, en traçaré unes pinzellades; d'altres, sé que no les podré retenir, i que amb el pas del temps s'esvairan com la boira.

Cada estiu, en arribar al poble per passar les vacances amb els padrins, no hi faltava mai aquella frase que flotava entre converses a la fresca o comentaris mig dits al cafè:

—N'ha marxat una altra família.

Eren paraules que pesaven, com si algú hagués tancat una porta que ja no s'obriria mai més.

Però aquell va ser diferent. Coneixia molt de prop aquella família. Un dels seus fills, el Maginet, era un dels nostres. De la colla. Dels que saltaven marges i empaitaven sargantanes entre les pedres calentes. Dels que feien olor de polsim de pedra i de cavaller medieval.

—I les terres, qui les anirà a conrear? —vaig preguntar.

—Les han arrendades al Joan de cal Magre.

—Què vol dir “arrendar”?

—Vol dir que ell es farà càrrec de treballar-les, de cuidar-les i sembrar-les, de collir-ne les olives, les ametlles... I de cada collita, li pagarà amb uns sacs d'allò que n'hagi recollit, segons lo que hagin pactat. Per exemple, de cada deu sacs d'olives, li'n donarà una part, o bé una quantitat d'oli, després de premsar-les al sindicat.

Des de tots els racons de la memòria, m'arriben imatges nítides de quan anàvem a jugar al tros del pare del Maginet. Allà, un petit olivar s'estenia com un regne secret. Les oliveres exhibien unes soques impressionants: inhumanament recaragolades, gruixudes, de formes absurdes i sorprenents.

Ens hi enfilàvem amb facilitat, en aquells arbres retorçats, com si les branques fossin escales pensades per a nosaltres. I després, com llangostos eufòrics, saltàvem a terra amb una lleugeresa juganera. Una vegada i una altra, repetíem el ritual: pujar, saltar i rodolar. Arrebossats de pols i farcits de rialles, quedàvem dolçament atrapats en aquell món on tot era joc i cada alè, inspiració.

Entre aquells arbres antics, amb la colla donàvem vida a històries impossibles, poblades de personatges trets de pel·lícules i de somnis. Tots teníem un rol assignat: el valent, el bruixot, el cavaller o el bandoler. I abans de començar, fèiem sempre un crit de guerra inventat, només nostre, que ressonava entre les rames com una promesa de tarda inoblidable.

Semblava que eren les pròpies oliveres, amb el seu silenci mil·lenari, l'escorça escardada i l'olor de resina calenta, qui alimentaven la nostra imaginació desbordada. I potser també el nostre cor, que aleshores encara no sabia què era la nostàlgia, però ja l'estava aprenent.

—*I on han anat?* —vaig preguntar, amb aquell nus petit i desconegut que em pessigollejava la panxa quan vaig entendre que ja no tornaria a veure mai més el Maginet.

—*A Barcelona. Lo pare del Magí ha trobat feina en una porteria.*

Treballar al camp, per als grans, era dur. Ho veia en les mans esgarrapades i en la suor que perlejava el cos. També ho havia sentit dir. Per a molts, aquell esforç feia néixer el desig d'un futur diferent, d'una vida menys feixuga, lluny de la terra i de les collites.

Però per a mi, aleshores, anar al camp no era cap esforç: era una aventura. El tros i l'era no em parlaven de feina. Em parlaven de joc. Aquells camins polsosos eren rutes de descobriment. Cada marge, muralles d'un castell.

Mentre els grans suaven, jo imaginava.

Quan els diumenges acompanyava el papa i la mama, que feien de jornalers —per segar, batre o recollir olives i ametlles per a algú—, jo transformava aquell món de treball en un escenari d'aventures infinites. Entre sacs i garberes, inventava jocs de tota mena: caçar insectes —mosques, llagostes, escarabats— o empaitar sargantanes amb la destresa d'un felí. D'altres vegades, era un indi solitari perseguit per rostres pàl·lids: saltava marges, feia tombarelles, m'esgarrinxava genolls i colzes, i cada senyal d'aquella gesta era part del joc.

Quan arribava l'època de la verema, em delia per pessigar els grans de raïm i esclafar-los entre les dents. La polpa era dolça; amb la pell i les llavors, jugava a fer punteria, llançant-les ben lluny per encertar algun blanc triat a l'atzar. Unes vegades hi donava, d'altres no, però sempre reia igual.

I és que jugar era el meu univers. Sense saber-ho, era així com experimentava i comprenia el món. Jugar era una escola a la qual no feia mai mandra d'anar, on les lliçons eren invisibles però profundes. Allà, entre la pols, el sol i la llibertat, aprenia física i ciències naturals, matemàtiques i educació física. L'aire lliure era el nom d'una escola secreta on, en totes les assignatures, treia excel·lents sense que cap mestre m'hagués d'examinar.

7

Pujo al cotxe, m'assec al volant, encenc el motor i reprenc la recerca de racons. Em dol marxar d'un lloc quan el cor encara s'hi voldria quedar, però sé que retrobar altres indrets també em portarà noves i bones sensacions.

Mentre condueixo, remeno sentiments ben guardats. Les imatges —capturades i arxivades en el racó oblidat de la memòria estiuenca de quan era *xiquet*— tornen a aflo-
rar, vives i tossudes. És una sensació que no es pot mesurar,
però que pesa com una certesa: sé que tot això que estic
vivint val molt més del que sembla, perquè m'omple per
dins.

M'envaeix una emoció densa, plena d'*enyoresa*. I entenc
que la mirada, amb els anys, mai no és innocent: és una
mirada viscuda, arrecerada, sedimentada.

Obro la finestra: la xafogor és intensa. M'aturo de nou i
contemplo la façana del castell, que, llavors, estava habitat per
llegendes de fantasmes. La calor s'apodera de l'ambient.
M'eixugo la suor que em perla el front. Davant la porta
d'aquella fortificació, una imatge em ronda pel cap: un dia,
jugant amb els amics a prop del castell, vam sentir de sobte
uns sorolls estranys que venien de dins. *Mos* va agafar tan-
ta por que vam fugir com conills esverats, plens de pànic,
en sentir el primer tret.

Recolzada sobre la paret del castell, que roman en si-
lenci i solitud, s'hi alça la de l'església. Miro el *relotge* del
campanar. Aviat tocarà els quarts —si no està fora de ser-
vei, com sovint passava abans. Escolto el primer toc: ning;
el segon, el tercer, el quart. Puntual. Ara tocaran les hores:
la una, les dues, les tres... N'he comptat dotze. Són les
dotze en punt del migdia.

M'assalten records d'aquells estius en què el rellotge
del campanar, amb números romans —i amb el VII man-
cat d'un dels seus pals— m'indicava l'hora de dinar o de
sopar. Però jo no sempre li feia cas. I després, no servia
d'excusa dir:

—*Padrina, no les he sentides!*

Llavors arribava el sermó, i sempre acabava amb el re-
frany:

—*A la taula i al llit, al primer crit.*

Amb l'altra paret de l'església, li feia costat l'hort de la padrina. Ara, només hi queda el buit. M'aturo, respiro fondo i em deixo omplir per l'aire, com si volgués omplir també els records. Tanco els ulls, i, de sobte, m'assalten figures borroses de dones i homes que surten de missa. Es disposen en rotllanes, agrupats per afinitats que, amb el temps, vaig entendre que resseguien línies invisibles dels dos bàndols de la guerra.

Les dones duen mocador al cap, mitges a les cames, i gairebé totes alguna peça de roba negra, si no van del tot de dol. Els homes, amb americana o camisa blanca de màniga llarga —alguns amb una cinta negra al braç— mantenen un posat seriós, contingut. Entremig, les *xiquetes*, amb fal·dilles prisades fins més avall del genoll i bruses de màniga curta, de coll rodó, amb un volantet de puntes cosit per alguna padrina amorosa. Porten sabates planes, ben lluent —de xarol— i tancades amb sivella.

Jo, entre els meus amics, rient, xerrant i conspirant jocs de carrer. Érem Athos, Porthos, Aramis i en D'Artagnan. Tots amb la clenxa ben partida, olor d'aigua de colònia, sabates enllustrades —fins que les primeres corredisses no les deslluïen— i pantalons curts que deixaven al descobert genolls marcats per rascades: medalles d'aventura guanyades a pols.

Continuo mirant el castell. M'assec a un pedrís i deixo que els records em vagin assaltant. Ara se'm mostra esplendorós: restaurat, net, alliberat dels arbres i murs que abans n'entelaven la visió. Ara el puc veure nítid. Sento que hi ha alguna cosa solemne en les edificacions que han vist passar segles.

Avui, el castell ja no fa por. El castell és preciós.

No s'alça en cap turó, ni té muralles imponents. No imposa, no crida. Respira. És com un cos cosit amb pedaços de memòria, i potser per això commou tant. Una barreja de formes, d'estils, d'èpoques. El mires i no saps ben bé que és

el que t'atrau... Serà el mosaic arquitectònic? Un arc gòtic al costat d'una escala renaixentista? Una finestra barroca o romànica?

Toquen les campanes. Veig el mossèn, amb la sotana ben negra, sortir de l'església. Em pregunto si, com antany, encara fa aquella flaire de midó i d'encens que s'enganxa a la roba i a la memòria. Al darrere, dos escolans, i després, tres veïns. Tots giren el cap i em claven una mirada fonda. Pel toc de campana —reconec ben bé els drings— entenc que el capellà va a donar l'extremunció.

—Bon dia! Lo puc ajudar? Soc lo carter. Si vol veure lo castell per dins, vaig a buscar-ne les claus i en cinc minuts torno.

—No! No! Moltes gràcies.

En aquell moment precís, veure'l amb la Vespa groga i l'uniforme gris, amb rivets vermells a la solapa del'americana, em va fer reviure imatges d'un temps ple d'uniformes.

Uniformes per anar al col·legi: els de tergal, per als nens que tenien més quartos; els de cotó, per als menys afavorits. Altres uniformes eren totalment simbòlics: despertaven sentiments en qui els duia i actituds en qui els veia. N'hi havia que imposaven respecte o admiració. Entre aquests, hi havia els hàbits i les sotanes d'aquells que adoctrinaven més que no pas ensenyaven: els frares, el rector, les monges.

D'altres, en canvi, infonien por i rebuig, com els uniformes de la Guàrdia Civil. També recordo el del sereno, aquell home discret que custodiava les claus de totes les cases del poble: cal Sargaire, cal Margarit, cal Jan... Alguns altres noms eren grotescos. *Estrafalaris*. Pintorescs.

Sota un cel incendiats, em dirigeixo cap al tros del tiet Josep. Ja no en queda res, d'aquell món. La cabana és mig ensorrada, i la gegantina i robusta figuera —de brancatge espès i d'una bellesa que no es podia qüestionar— ja no hi és.

Allà, plantat, em torno a sentir aquell nen que corria amb la camisa per fora i els genolls bruts. Amb una figa a la mà i el cor desbocat, travessava els camps i els camins de pols. Aquells indrets eren el meu regne i, quan menys ho esperava, arribava el crit llunyà d'una padrina que em cridava pel nom amb el to just de tendresa:

—*Jaume! Deixa't de córrer i vine, que es refredarà lo menjar!*

Jo, que jugava a ser explorador, pirata o heroi de novel·la, deixava la canya a mig vaixell i, amb el cor encara bategant d'aventura, tornava cap a casa al primer crit. A cada passa, l'olor de sofregit s'enfilava per l'aire i m'anava amansint els instints. I, quan arribava —encara amb la suor al front i la pols enganxada als turmells—, m'hi esperava un plat calent, unes mans que havien cuinat amor i una mirada que ho deia tot sense dir res.

8

Encara no havia caigut plenament la nit quan em vaig fixar en un petit detall d'un dels carrers: un parell de balcons exhibien roba estesa perquè acabés d'eixugar-se del tot. A la marinada, sembla que li agradi fer ballar les mànigues de les camises, els llençols, les coixineres i els pantalons. I a mi, veure com es balancegen, amb la cadència d'un oratge suau, em reconforta.

Recordo una imatge del temps de la meva infantesa. Aleshores, m'agradava tafanejar entre els llençols —alguns amb pedaços cosits per mans velles i pacients— i observar, mig encuriolit i mig encisat, la roba interior de la padrina i del padrí quan estava estesa al terrat de casa seva. Calces grans i calçotets de gegant sobrevolaven el meu cap com si fossin núvols baixos; al costat, mitjons de peus immensos, com els d'un elefant; sostenidors negres, i aquella peça

condemnadada a viure sempre a l'ombra: les samarretes de tirants. Tots i totes lluien penjats dels cordills i, enlairant-se amb el vent, semblaven els estendards d'una legió romana solemne que havia envaït el meu regne.

I jo, espasa en mà i amb un barret de paper de diari —aquell que només compràvem els diumenges— en forma de vaixell invertit, lluitava contra invasors imaginaris, desafiant els elements i movent-me entre els estenedors sense deixar-me atrapar.

De vegades, l'espasa s'enredava amb una calça geganta, i l'enrenou acabava amb la peça per terra, esquincada per una estocada heroica. Aleshores, murri com era, fugia d'allí tan de pressa com podia, convençut que cap càstig no podia eclipsar l'aventura viscuda.

—*Jaume!*

—*Sí, padrina!*

La padrina, enfadada, em prenia l'espasa durant uns dies. Mentrestant, jo em quedava quiet, assegut i en silenci, sense fer res, mentre ella acabava de cosir la peça ferida.

Ara, assegut al llindar d'un lloc, enmig del no-res, faig una última mirada. De sobte, sento un instrument antic i solemne: la campana de l'església que trenca el silenci per anunciar la mort d'algú del veïnat.

Amb els meus ulls —com si fossin un escàner carregat de memòria— ressegueixo píxel a píxel, traç a traç, aquest indret commovedor. Ara, com abans, el cel nocturn és profundament fosc. Una negror íntima, plena d'estels. M'hi quedo mirant, capturat per la quietud. Hi veig la Via Làctia, també l'Ossa Major i l'Estrella Polar.

Em ve al cap el padrí. Ell, assegut en una cadira de boga, i jo, estirat a terra, m'ensenyava a reconèixer les constel·lacions. Ell en deia *estrellams*.

—*Mira, un escurçó* —deia ell, amb el dit estès.

—*No, padrí... sembla un escarabat* —corregia jo, rient.

Cap mapa, cap carta astral, cap llibre: només la nostra imaginació.

Cada vegada, un firmament nou.

Ara sóc jo qui les mira, però en silenci. I, enmig d'aquest silenci, noto la presència del padrí. Brindo per ell, per aquest moment i per totes les nits que encara em queda per albirar amunt.

9

Pujo al cotxe, agafo el volant, engego el motor i me'n vaig amb ganes de tornar-hi l'endemà. Les poques hores que he passat allà m'han despertat una sensació ben profunda de pertinença.

El soroll del cotxe es confon amb el d'una *amoto* que passa volant, i de sobte em veig que el temps se m'ha tirat al damunt. Ja és hora de tornar cap a l'hostal i deixar que el cos reposi.

Tot el que he viscut en aquell lloc ha desfermat una allau d'emocions que, de vegades, gairebé m'ha desbordat. Algunes les he sabut escoltar; d'altres encara bateguen dins meu, esperant que les escolti amb calma.

És per aquesta remor que m'habita, per aquest *treure el nas* pels espais estimats, que he decidit emprendre un nou camí: escriure un llibre. Avui m'he adonat que el temps passa de pressa, i que si no recullo ara aquestes engrunes de memòria —pinzellades de nostàlgia i d'imaginació—, potser un dia s'esvairan i es perdran en l'oblit.

Abans de *fer cap* a l'allotjament, vaig passar a comprar una brotxa, una maquineta d'afaitar i una capsa de fulles d'un sol ús. Em va envair un desig petit i precís.

Aquella nit vaig quedar-me despert fins tard, fullejant els meus records com qui passa pàgines d'un llibre antic, amb fulls que falten i d'altres corcats pels peixets d'argent. I, tanmateix, no deixava de pensar en què faria l'endemà, quan els peus toquessin terra i el dia s'obris com un calaix de secrets.

***“Hi ha memòries que no volen perdre’s
i resisteixen l’oblit... i paraules que les
fan viure”.***

RETROBAMENTS *amb ulls de nen* és un viatge sense maleta cap als carrers sense asfalt, als camins de pols que aixecaven núvols quan hi passaven *los* carros, i a les cabanes de volta; cap als marges que expliquen la paciència d’una gent que, amb la vida i les mans, *los* van fer possibles en un món de secà.

Lo llibre reconeix *los* padrins com a dipositaris de saviesa i valors; una parla que s’esborra però que aquí torna a bategar; i *lo* nen que l’autor va ser, observat des del seu jo adult.

Un retorn fet de memòria i estima, per deixar empremta dels paisatges infantils abans que esdevinguin cendra, i perquè *lo* seu record segueixi caminant amb nosaltres.

